

N:o 15.

Ank. till Riksd. Kansli d. 4 Mars 1867, kl. 8 e. m.

*Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 2) Utlåtande
N:o 1, i anledning af väckt motion om åtgärd för
beredande af pensioner åt ålderstigne och otjenstbare
prestmän.*

Herr *Sigurd Ribbing* har uti en inom Kammaren väckt motion, N:o 6, hvilken jemte deröfver afgifna yttranden blifvit till Utskottet remitterad, gjort framställning derom, "att Riksdagen, i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, måtte anhålla om tillsättande af en komité med uppdrag att utarbета förslag till inrättande af pensioner för ålderstigne eller permanent sjuklige prester samt afgifva yttrande och uppgöra nödiga beräkningar med afseende å för ändamålet behöfliga medel, för att sedermera för Riksdagen framläggas."

Innan Utskottet öfvergår till behandlingen af ifrågavarande motion, torde en redogörelse för innehållet af de lagstadganden, hvilka för närvarande normera de förhållanden, hvori motionären åsyftar att åstadkomma ändring, vara på sin plats. Härvid förekommer först 19 Kapitlet af 1686 års Kyrkolag, hvilket kapitel handlar "om predikoembetet" och 30 § stadgar, att prestman, hvilken blifver behäftad med fallandesot, ursinnighet, spetälska eller dylik vederstygglig och farlig sjukdom, icke må, så länge hans sjukliga tillstånd fortfar, utöfva embetet, utan skall på annat sätt försörjas, hvarom biskopen bör sig vårda låta. Anmärkta lagrum, som, i uppenbar syftning att bevara predikoembetets helgd, från dess utöfning afhåller temporärt inhabila prestmän och så att säga endast i förbigående lemna en antydning om deras försörjning under tiden, måste anses gälla så väl obefordrade som befordrade prestmän.

Bih. till Riksd. Prot. 1867. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 7 Häft.

Deremot afses endast de sednare i Kyrkolagens 24 Kap. 29 §, som bjuder: att den kyrkoherde eller kapellan (komminister), som kommer så af sig, att han icke gitter uppehålla gudstjensten, skall af vederbörande domkapitel begära till sig en prest att förestå gudstjensten; att en sådan hjelpeprest bör af gällets innehafvare undfå godtgörelse med kost och lön, men icke får inrymmas i del af gället; att den kyrkoherde eller kapellan, som genom någon farlig och besmittlig sjukdom blifver allt för eländig, skall försörjas i närmaste hospital, dock rikligare och med bättre bekvämlighet, än andre der intagne; att, om hans elände pröfvas vara så stort, att intet hopp om bättring förefinnes, biskopen med kapitlet må förordna annan kyrkoherde eller kapellan eller ock, om gället är regalt, sådant för Kongl. Maj:t tillkännagifva; att sedermera så mycket af uppbörden, som kan skattas skäligt, bör lemnas den olycklige kyrkoherden eller kapellanen; samt att den, som tillkommer, vid påföljd af straff skall troligen hålla och icke rygga, hvad som stadgas och utlofvas. Slutligen finnes i 1 § af Kongl. Resolutionen på presterskapets besvär den 13 September 1790 stadgadt, att svagsinte, vanföre och värnlöse prester skola, till följd af Kyrkolagens bud i 24 Kap 29 §, i hospitalerna njuta föda, skötsel och vård, när de till erhållande deraf i vederbörlig ordning anmälas och kännas berättigade; dock att, enligt hvad Kongl. Maj:t förmodar, presterskapet, af ömhet för sine egne olycklige ledamöter, stiftsvis sammanskjuter den vanliga inlösningssumman.

Vid skärskådande af nyssanmärkta, i obestämda och sväfvande ordalag meddelade lagbestämmelser, af hvilka den i slutet af 29 § 24 Kap. Kyrkolagen förekommande om tillträdande kyrkoherdes eller kapellans skyldighet att utfästa och vidkännas kostnaden för den afgåendes underhåll icke någonsin, så vidt Utskottet har sig bekant, vunnit tillämpning, kan man i sanning ej finna underligt, att förhållandena inom kyrkan, hvad angår dess herdar, gestaltat sig så, som motionären skildrat, ja att det kommit ända derhän att mångenstädes församlingen måst i årtal, ofta i årtionden, med det drygaste af sina utgifter i och för det kyrkliga utgöra en pensionsanstalt åt en otjenstbar gubbe eller sjukling. Utskottet, som långt ifrån att vilja ensidigt inskränka Statens verksamhet till realiserande af rättsidéen, tvärtom jemväl erkänner Statens uppgift att icke allenast skapa, utveckla och främja institutioner, de der lemna tillfälle till en allsidig utveckling af statsborgarnes andliga förmögenheter och krafter, utan ock undanröja allt hvad hindrande motverkar densamma, finner det för rättstillståndet och det materiela välståndet önskligt, att sann religiositet och sträng sedlighet herrskar bland folket och anser den impuls dertill, som utgår från kyrkan, icke kunna undvaras. Enligt Utskottets mening är det derföre i hög grad eftersträfvansvärdt att förhållandena i det afseende, motionen omförmåler, blefve ordnade så, att kyrkan städse genom lifskraftiga organer kunde verka för uppnående af sitt höga timliga och eviga mål. Det vore att i allo misskänna motionärens ädla

syfte, om man antog, att hans förslag, hvilket oförtydbart utgått från det varmaste intresse för kyrkans och de särskilda församlingarnes bästa, i den aflägsnaste mån afsåge beredande af personliga fördelar åt prästerne. Det ligger nemligen i öppen dag, att för den, som hade endast dessa fördelar för ögonen, vore bibehållande af det närvarande tillståndet det önskligaste.

Uttalande af sådana åsichter gifver anledning att från Utskottet vänta en hemställan till Kammarerna i enahanda eller likartad syftning, som motionärens förslag; men på skäl, hvilka nu skola anföras, anser sig Utskottet under förhanden varande förhållanden icke kunna understödja motionen. Det är icke endast inom det kyrkliga området, som missförhållanden af ifrågavarande art förekomma. Enahanda olägenheter, som de, hvaröfver motionären, hvad angår kyrkan, klagat, förefinnas jemväl inom området för en af de tre hufvudfunktioner, hvori statsmagtens verksamhet sönderfaller, nemligen inom lagskipningens område. Der finna vi domare, fastän deras krafter, brutna af arbete, sjuklighet och ålder, icke medgifva dem att sjelfva förvalta sina viktiga ämbeten, ändock vara nödsakade att under åtnjutande af ständig tjenstledighet bibehållas vid större delen af de emolumenter, som flyta af ämbetena, under det dessa skötas af mer eller mindre lämplige, ofta omvexlande vikarier. Företeelsen, mycket vanlig inom första instansens domstolar, möter oss äfven någon gång inom andra instansens. Endast Högsta Domstolen har af lätt insedda orsaker blifvit och måste alltid blifva derifrån förskonad. Deremot förekomma ganska ofta fall af ifrågavarande beskaffenhet inom området för statsmagtens administrerande verksamhet. Dessa och andra i sammanhang dermed stående förhållanden påkalla högt ett ordnande af pensionsväsendet i allmänhet. Också är, på sätt Kongl. Maj:ts å Rikssalen vid riksdagens öppnande hållna tal gifver vid handen, ett förslag till författning rörande pensionsväsendet under utarbetning. Nu har motionären anmärkt, att, lika som man i allmänhet, i fråga om offentliga befattningar, bland de viktigaste bestämmingar för ett önskvärdt ordnande af löneförmånerna och ej minst såsom ett hufvudvilkor från det allmännas synpunkt för tjensternas rigtiga skötande räknade möjligheten och garantien för tjenstemannen att, när helsa och krafter i det allmännas tjenst vore utslitna, kunna erhålla pension och sålunda undgå det beklagliga valet emellan nödvånget att kvarstå på en plats, som ålder och kraflöshet hindrade honom att tillbörligen fylla, och utsigten att störtas i nöd eller ekonomisk förlägenhet; så borde ock prestens befattning icke utgöra ett undantag från hvad i detta afseende vore klart och erkänt i alla andra likartade fall. Motionären har sålunda sjelf ställt frågan om presternas pensionering i sammanhang med den om ämbetsmännens Utskottet vill också bibehålla samma utgångspunkt för vidare utveckling af ämnet; dervid dock Utskottet får erinra, hurusom den omständighet, att presternas aflöning uteslutande eller åtminstone i det närmaste

uteslutande bekostas af de särskilda kyrkliga menigheterna och alltså icke utgör föremål för Statens omedelbara åtgärd, nödvändigt föranleder dertill, att Statens påkallade medverkan för åstadkommande af presters pensionering mera lemnas genom beslut om förändringar af bestående förhållanden, än genom meddelande af egentliga statsbidrag. Således tvekar Utskottet icke uttala den öfvertygelse, att, för den händelse embets- och tjenstemäns anspråk å pensionering af Staten fortfarande kommer att å Statens sida erkännas, de allmänna pensioneringsgrunder, hvilka dervid uppställas, lämpligen kunna och böra tjena till mönster och vinna tillämpning vid ifrågasatt pensionering af prester. Men just från denna öfvertygelse hemtar Utskottet det viktigaste och hufvudsakligaste skälet för sin åsigt, att icke något för närvarande är i anledning af motionen att vidgöra. Innan nemligen ofvanomförmälda lagförslag blifvit för Riksdagen framlagdt och Riksdagen dymedelst fått tillfälle att rörande pensionsväsendet i allmänhet uttala sina åsikter och fatta sina beslut, torde fråga om åstadkommande af pensionering af prester kunna anses vara för tidigt väckt. Då Svenska kyrkan genom Kongl. Förordningen den 16 November 1863 erhållit egen representation och hos denna med skäl kan påräknas det lifligaste och varmaste intresset för kyrkliga angelägenheter, lärer det äfven kunna betecknas såsom önskvärdt, att förevarande magtpåliggande fråga på kyrkomöte erhåller den första förberedande behandlingen, innan Riksdagen uppfordras att meddela beslut rörande det, som kan finnas bäst och säkrast leda till det åsyftade målet. Det är inom kyrkan själf och genom hennes kyrkligt sinnade medlemmar, som tidsenliga förbättringar af kyrkliga förhållanden lämpligast kunna och böra förberedas.

På grund af hvad sålunda anfördt blifvit, får Utskottet vördsamt hemställa,

att motionen icke måtte till någon Kammarens vidare åtgärd föranleda.

Stockholm den 4 Mars 1867.

På Utskottets vägnar:

Axel Bergström.